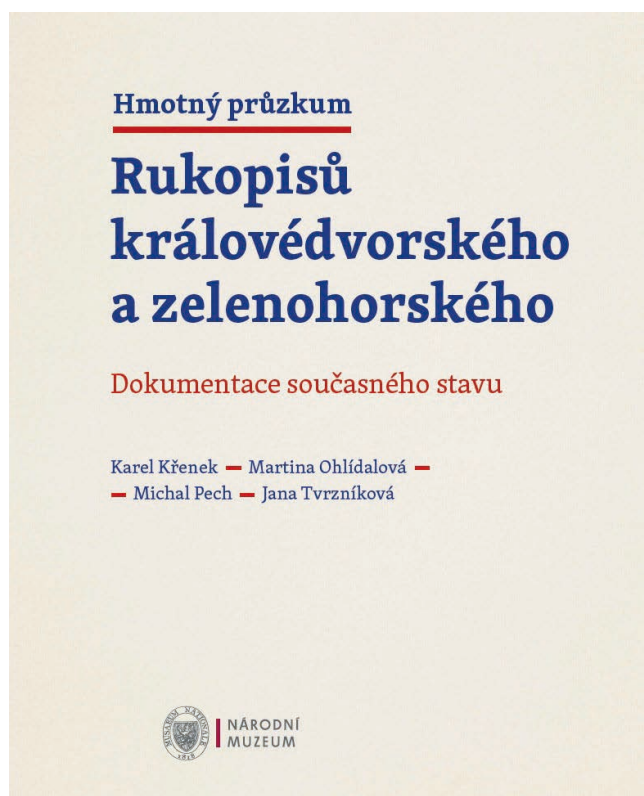

KŘENEK, Karel et al. *Hmotný průzkum Rukopisů královédvorského a zelenohorského: dokumentace současného stavu*. Praha: Národní muzeum, 2018. ISBN 978-80-7036-568-7.

Rukopisy královédvorský a zelenohorský (dále *RKZ*) patří k viklavým pilířům naší státnosti a vše, co se jich týká, má předem záruku mediálního zájmu i veřejné polemiky. Pro badatele je to cesta minovým polem a toho si byli vědomi i autoři recenzované publikace. Možnost průzkumu rukopisů vznikla ku příležitosti uplynutí 200 let od jejich nálezu, což byl důvod k jejich veřejné prezentaci. Národní muzeum se zároveň rozhodlo posoudit jejich kondici. K tomuto účelu byl vytvořen řešitelský tým složený z autorů této knihy. Ten, pod dohledem komise složené z předních českých odborníků, měl možnost po desítkách let uložení v trezoru opět zkoumat *RKZ* v přímém kontaktu. Zadání bylo jednoznačné – pro posuzování použít pouze nedestruktivní metody bez jakýchkoliv reziduí v hmotě rukopisů. Jak dopadly předchozí experimenty při ignoraci těchto axiomů, si autoři ověřili doslova na vlastní oči.

Publikace začíná fyzickým popisem obou rukopisů. Na to navazuje popis jejich nálezu i společenského přijetí. V citlivém období národního obrození měly třaskavý potenciál a česká i německá strana s ním pracovala. Stalo se z nich politikum. Rozvoj přírodních věd v 19. století přinesl

i možnost chemického zkoumání *RKZ*. Přístup tehdejších výzkumníků se však podobal spíše zlatokopectví. Ve snaze o získání ryzího kovu – pravdy nehleděli na následky. Aplikovali nejrůznější tinktury a výsledky jejich bádání mohly maximálně potvrdit přítomnost tříslovin či železa, jako by si neuvědomovali, že novodobí padělatelé by rukopis napsali železo-gallovým inkoustem. Žádné zásadní poznatky nepřinesl ani knižně publikovaný průzkum rukopisů v šedesátých letech 20. století. Pod vedením spisovatele M. Ivanova byly v Kriminalistickém ústavu použity moderní přírodovědné metody, ale s nejednoznačnými výsledky. Paradoxně největší přínos pro současnost měla dobová fotografická dokumentace stavu *RKZ*, neboť umožňuje chronologicky sledovat jejich změny a vlivy provedených testů.

Současný průzkum se od minulých lišil v zásadním strategickém nasměrování. Jeho cílem nebylo ověření pravosti, ale kondice. Poučení experimenty svých předchůdců si autoři zvolili pouze fyzikálně-optické, nedestruktivní metody sledování stavu rukopisů. Chemie byla zcela zavržena, místo ní bylo užito moderních metod rentgenfluorescenční analýzy a Ramanovy spektroskopie. Sledováno bylo chemické složení jak původních materiálů – pergamenu, inkoustů i barevné vrstvy, tak reziduí v místech postižených dobovými experimenty. Druhovú analýza zvířecího zdroje pergamenu hmotnostní spektroskopii poněkud vybočuje z rámce zadání této práce. Rentgenografie a infračervená spektroskopie sloužily spíše jako doplňkové zdroje informací o konstrukci díla. Nejlepší zdroj informací o stavu *RKZ* se dle očekávání stalo pozorování ve viditelném světle s přesahem do UV, kombinované s mikroskopem a fotografickým záznamem. Synergický efekt různých typů osvětlení, stereomikroskopu a digitálního fotoaparátu umožnil objektivně posoudit i zdokumentovat stav *RKZ*. Na stranách 42–76 knihy pak autoři prezentují výše popsány metodami zjištěné skutečnosti o jednotlivých komponentách rukopisů. Čtenář si je může ověřit i na bohaté fotografické dokumentaci (s. 87–176) a příloze s výsledky měření (s. 179–204).

K objektivizaci stavu by dle mého názoru prospělo i zjištění mikrobiologické kontaminace *RKZ*, které nebylo realizováno. Určení hodnot kyselosti či alkality pergamenové podložky je zásadní informací o jejich stavu. Souhlasím s názorem autorů, že se jedná o metodiku, která není pro historický pergamen technologicky dořešená. Je to však námět pro pokračování v tomto směru bádání.

Výsledky průzkumu dávají poměrně znepokojivý pohled na současný stav těchto významných rukopisných památek. Stav vlastního pergamenu, písma a barevných vrstev bylo

možno posuzovat jen z vizuálního pozorování, které nebylo autory detailněji zhodnoceno. Autoři se zaměřili především na vliv předchozích hmotných průzkumů. Zde se jednoznačně projevily jejich negativní vlivy na kondici *RKZ*. Fyzikální metody i vizuální pozorování shodně konstatují, že v chemicky testovaných oblastech dochází k deformačním procesům, které mohou narušovat samotnou hmotnou podstatu památky.

Na závěr lze konstatovat, že autoři využili zpřístupnění *RKZ* a vytvořili solidní databázi informací, z níž mohou čerpat badatelé ze všech oborů. Na tuto práci by měla logicky navazovat studie o nápravě škod, především blokování deformačního vlivu kyselosti a solí železa.

| Miroslav Široký